

Oponentský posudek bakalářské práce Sylvie Křížové „Sociální život hřbitova. Etnografický výzkum“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2017, 48 s.

Sylvie Křížová si ve své bakalářské práci vytkla za cíl „skrze popis materiálního [...] a [...] sociálního utváření [...] hřbitova [...] interpretovat hřbitov jako „místo“ – tedy kolektivní mentální obraz v očích obyvatel vesnice“ (s. 6). Práce je založena na etnografickém terénním výzkumu slovenské vesnice, vycházejícím z kurzu Terénní antropologické praxe. Paradigmaticky se práce hlásí ke konstruktivismu, přičemž teoreticky se opírá o proměny pojetí smrti v evropském prostoru, antropologickou konceptualizaci místa, dichotomii místa a ne-místa, koncept míst paměti, kritiku kultury nahlížené jako lokalizované v prostoru a konceptualizaci identity ve vztahu k prostoru (s. 8-14).

Ačkoliv v rámci teoretického zakotvení pracuje s relativně rozsáhlou a nutno podotknout, že i současnou antropologickou literaturou, ne všechny teoretické koncepty v práci skutečně využívá – ať již ve vztahu k vymezení výzkumných otázek či jako interpretačního rámce. Teoretické ukotvení je v tomto ohledu značně nevyužité a již v kapitole věnované teorii vzbuzuje otázky po své legitimitě. Patrně by stačilo, kdyby autorka společně s proměnami pojetí smrti představila teorii Sethy Low operující se sociální produkcí a konstrukcí prostoru, jež by jí při důsledné aplikaci poskytla vhodný interpretační rámec. Další koncepty by bylo možné představit v textu, v okamžiku, kdy dojde na jejich užití. Škoda, že tak nečiní.

Metodologicky se autorka poněkud překvapivě zaštiťuje obecně kvalitativním výzkumem (s. 15-16), ačkoliv následně zmiňuje výzkum etnografický (s. 16), který však detailněji nepojednává. Následuje popis zvolených postupů, který ač veden snahou o co největší transparentnost, jež může být v některých pasážích chápána jako dovedena za hranice běžně uváděných skutečností (např. s. 20), postrádá reflexivní rozměr, v současné antropologii jednoznačně zdůrazňovaný. Uvedený popis je někdy poněkud zkratkovitý (např. při deklaraci záznamu pozorování na s. 16-17), jindy nepřesný (např. záměna segmentace za segmentarizaci či doslovného přepisu za protokol na s. 18) a někdy mechanický (hodnocení kvality výzkumu na s. 18-19). Zároveň některé jeho významné součásti absentují, jako např. popis složení vzorku (kdy se dozvídáme pouze o formě jeho konstrukce), nebo se nalézají na nečekaných místech (např. popis zkoumaného terénu – slovenské vesnice v úvodní pasáži na s. 7). Nicméně jako celek je popis použitých metodologických postupů dostačující, přičemž je třeba ocenit i promyšlené řešení anonymizace informátorů, jakožto ústředního bodu etiky výzkumu (s. 19).

Empirickou část práce lze charakterizovat jako primárně deskriptivní – jak v případě materiální (s. 21-24), tak i sociální konstrukce hřbitova (s. 25-34). Pokusy o interpretaci ve vztahu k teoriím se objevují pouze v kapitole věnované významům (s. 35-45), ovšem i zde pouze v podkapitolách 5.1 a 5.2, resp. v náznaku též v podkapitole 5.4. To však neznamená, že by autorka v empirické části nepracovala s literaturou – na úrovni komparace pracuje s absolventskými pracemi Romiky Rážové a Jonáše Herzy, kteří zkoumali stejný terén, a dotkly se ve svých výzkumech témat, jimiž se zabývá autorka. Autorce nelze ani upřít snahu o čtivý etnografický popis, který se jí až na výjimky daří (zejména co se týče materiality hřbitova na s. 21-24). Těmito výjimkami jsou pasáže, u nichž je implicitně přepokládána znalost zkoumaného terénu, jelikož bez ní nedávají příliš smysl (např. rozmístění vchodů na hřbitov na s. 21). Deskriptivní charakter práce je na jednom místě doveden až do absurdní podoby výčtu témat významných pro materiální konstrukci hřbitova (s. 23-24), jež sice autorka slibuje propojit s následujícími tématy sociální konstrukce hřbitova a významů, jež jsou mu připisovány, ovšem ve většině případů tak nečiní či činí pouze okrajově a náznakem. Podobný problém, ačkoliv již ne

v tak radikální podobě, se objevuje i v druhém odstavci na s. 45, který spíše než jako výklad působí jako poznámky, jež výklad teprve čeká. Nešvarem, který empirickou část provází, je opakování informací, s nimiž se již čtenář dříve seznámil, někdy téměř doslova (viz např. informace o výstavbě domu smutku na s. 21 a 27 či o vstupech na hřbitov na s. 21 a 40).

Větší péči by práce vyžadovalo i po stránce formální, zejména co se týče sjednocení jazyka výroků informátorů, který je někdy fonetickou slovenštinou (např. s. 35), jindy překladem do hovorové češtiny (např. s. 25). Ve vztahu k překlepům či chybějícím nebo přebývajícím písmenům a slovům práce nevybočuje z průměru.

Po celkové stránce práce působí přinejlepším rozpačitě. Má jednoznačně potenciál, který se však autorce nepodařilo naplnit, ať již z jakéhokoliv důvodu. Na druhou stranu se autorce daří alespoň v základu představit to, co si vymezila v úvodu, tedy materialitu hřbitova, dění v jeho rámci a významy, jež jsou oběma připisovány. To že se jí nepodařilo překročit deskriptivní rozměr je věc druhá. Možná by pomohl ještě jeden výzkumný pobyt v terénu, možná více času na analýzu či delší doba na samotné psaní bakalářské práce.

Nicméně s ohledem na vše výše uvedené se domnívám, že práce přeci jen splňuje základní požadavky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení na **dobře**.

V Praze 18.9.2017

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.